

ტ 51. მართველი მოსახლისა გაირობა
სახახულო რეზი

ქართველი მეომრები მოსკოვისა და
ლენინგრადის დაცვისათვის ბრძო-
ლებში. დადი სამამულო იმის სხვა-
დასტეს ფრთხოებზე ბევრმა ქართველ-
მა ვაჭრაცმა მოიხვევის სახელი. კომუ-
ნისტური პარტიის მიერ აღზრდილ-
მა საბჭოთა მეომრებმა და მათ შო-
რის ქართველებმა უდიდესი მამა-
ცობა და გმირობა გამოიჩინეს სო-
ციალისტური სამშობლოს დასაცა-
ვიდ და ფართიშმის მიერ დამონებუ-
ლი სხვა ხალხების გასთავისუფ-
ლებლიდ.

1941.წლის სექტემბრის ბოლოსა
და ოქტომბრის დასაწყისში გერმა-
ნელები ფაშისტებმა დაიწყეს შეტევა
მოსკოვის წინააღმდეგ. ფაშისტები
ვარაუდობდნენ, რომ ჩრდილოეთი-
დან, სამხრეთიდან და დასავლეთიდან
კოთვისული დარტყმით მოსკოვს
აღებდნენ და ამით მიაღწევდნენ სა-
ბოლოთ გამარჯვებას სსრ კავშირზე.
ვტერი ანგარიშში მოტუუდა. დამპყ-
რობელი უთეველი არმიისა და მთელი
ხალხის გარაულასავ წინააღმდეგობას
წიარედა. ნერმერში დედაქალაქის
მასადაცმებთან შეუპოვარი და სის-
ტოსმცველელი ბრძოლები გაჩალდა.
აქ სხვებთან ერთად, თავი ისახელეს
ქართველები. მოსკოვის დაცვისათ-
ვის პრინციპი განსაკუთრებული
წარმატება მოიხვევა 107-ე მოტო-

მსროლელმა დივიზიამ, რომელსაც
პოლკოვნიკი ვ. ჩანჩიბაძე მეთაუ-
რობდა. იმ დივიზიამ გვარდიული
დივიზიის წოდება მიიღო, ხოლო
ვ. ჩანჩიბაძეს საბჭოთა კავში-
რის გმირის წოდება მიენიჭა.

მოსკოვის დაცვისათვის ბრძოლა
ში დიდი სამხედრო ნიჭი და პირადი
მამაცობა გამოიჩინა გენერალმა
ა. ლესელიძე მ. მისმა საარტი-
ლერიო ნაწილებმა სასტიკად და-
მირცხეს გერმანელთა სატანკო კო-
ლონები.

საზენიტო არტილერიის 193-ე
პოლკს, რომელსაც მ. კიკნაძე
მეთაურობდა, მოსკოვის ფრონტზე
მტრის ივაციის წინააღმდეგ გმირუ-
ლი ბრძოლისათვის გვარდიული პოლ-
კის წოდება მიენიჭა, ხოლო თვით
მ. კიკნაძე დააჭილდოვეს ლენინის
ორდენით.

დედაქალაქის დასაცავად საქართ-
ველოში დაკომპლექტდა და მოს-
კოვს გაიგზავნა ჭავშნიანი მატარებე-
ლი ა. ჯახიერის მეთაურობით.
მატარებლის ეკიპაჟის უმრავლესობა
ქართველებისაგან შედგებოდა. ეკი-
პაჟის მამაცმა მეთაურმა და მებრ-
ძოლებმა კ. გაბუნიამ, ნ. კვა-
ჭანტირაძემ, გ. დოლიძემ
და სხვებმა მთავრობის მაღალი ჭილ-
დოები დაიმსახურეს.

1941 წლის ზაფხულიდან ლენინ-
გრადი ალყაშემორტყმული იყო.
გმირი ქალაქის თავდაცვის ორგანი-

ზაციაში აქტიურად მონაწილეობდა
გენერალი ვ. მუივინიძე. ლენინ-
გრადის დაცვისათვის ბრძოლებში
თავი გამოიჩინეს გენერლებმა გ. ჯონ
ჭარაძე მ და ვ. ნანე იშვიალმა.
ვეორდის კაპიტანმა ა. გურგენი-
ძემ, არტილერიის უმცროსმა სერ-
ეანტმა კ. ჭუბაძე რიმ, მფრი-
ნავმა დ. ჯობიძემ და სხვებმა.

ქართველი მეომრები ოდესისა და
სევასტოპოლის დაცვისათვის ბრძო-
ლებში. ოდესისათვის წარმოებულ
ბრძოლებში გასაოცარი გმირობა გა-
მოიჩინა მფრინავმა კაპიტანმა
ა. წურწუმიამ, რომლის სახელი
მთელ მსოფლიოში გახდა ცნობილი.
ყირიმისა და სევასტოპოლისათვის
ბრძოლებში ა. წურწუმიამ, ვ. ხა-
რაშიამ, მ. გახოვიძემ და
სხვებმა პირველებმა მიიღეს საბჭო-
თა კავშირის გმირის წოდება. იმ
ბრძოლებში თავი ისახელა იგრეთხვე
შავი ზღვის ფლოტის საზღვაო შევი-
თი ჯარის ზემდეგმა, საბჭოთა კავში-
რის გმირმა ნ. ილამიამ. მამაცი
საბჭოთა პატრიოტი სევასტოპოლის
გმირული დაცვის მთელი 250 დღის
განმავლობაში საზღვაო ქვეითი ჯა-
რის რიგებში იბრძოდა. დეკემბრის
ბრძოლის დღეებში, როცი მისი
ხელშვეითები მწყობრიდან გამოვი-
დნენ, იგი თვითონ მიუწვი ტუვი-
მფრქვევს და ერთ ბრძოლაში 50
ფაშისტი მოსპო. ივნისის დღეებში
აღამიამ პირადად დააზიანა მტრის

ტარტა და გურატა 200 ფაშისტი.
ყირიმისათვის წარმოებულ პირი
ლეგიონ გმირული საჟავარით დაიდა
მებრძოლი კ ს ტ უ დ უ რ ი ს ი ს
მამის დატერირების მიზანი შეუძლია
მოსახურო სამსახურით ცისტების გამოს
მა მებრძოლი არ გამოა სამსახური
საიდუმლოება და წინამდებულობა
გაუწია მტრის ფაშისტების მის კუ-
დურები გადაუმტკრიცხას. შეუძლია
ხუჯიმიანი გარსკვდავი ამოქნეს და
ამის შემდეგ კაცობრის დაწევება.

ბრძოლები ვოლგაშე- კაცობრის
გმირული დაცვა და ქართული მე-
მრები. 1942 წლის ჭავჭავაძის უ-
შასტებმა განავითარეს შემოქა სტა-
ლინგრადისა და წირვალი კუდილი
მიმართულებით დაიწყო სისამ-
რლვრელი ბრძოლები ვოლგაშე. 1942
წლის ნოემბრისან საბჭოთა ჯარის
კონტრშეტევაზე გადავიდნენ და 1943
წლის თებერვლის დასაწყისისათვის
გაანადგურეს გერმანელთა ჯარები.

ვოლგაშე გამართულ თავდაცვით
და კონტრშეტევით ბრძოლებში, სა-
ჭოთა არმიის სხვა ნაწილებთან ერ-
თაღ, სახელოვანი გმირული ფურცე-
ლი ჩასწერეს ჯარის იმ ნაწილებში
რომლებსაც ქართველი გენერლები
კ. ჩანჩიბაძე, ნ. თავარი-
შილიძე, ნ. კილაძე, ვ. ნანკ-
იშვილი და სხვები მეთაურობ-
დნენ. პოლკმა, რომელსაც პოდპო-
კოვნიკი მ. დიასამიძე მეთაუ-

რობდა, პრეწყინვალედ შეასრულა
სარდლობის საბრძოლო დავალება
და მტერი უკუაგდო.

აღნიშნულ ბრძოლებში თავი გა-
მოიჩინეს, აგრეთვე, მფრინავებმა
კ. ბენდელიანმა, ნ. აზრიან-
შვილმა, ტანკსაწინააღმდეგო ქვე-
მეხის მემიზნემ წიკლაურმა,
მსროლელმა ჩიტაიშვილმა,
კომკავშირელმა მებრძოლმა ფიც-
ხელაურმა და სხვებმა.

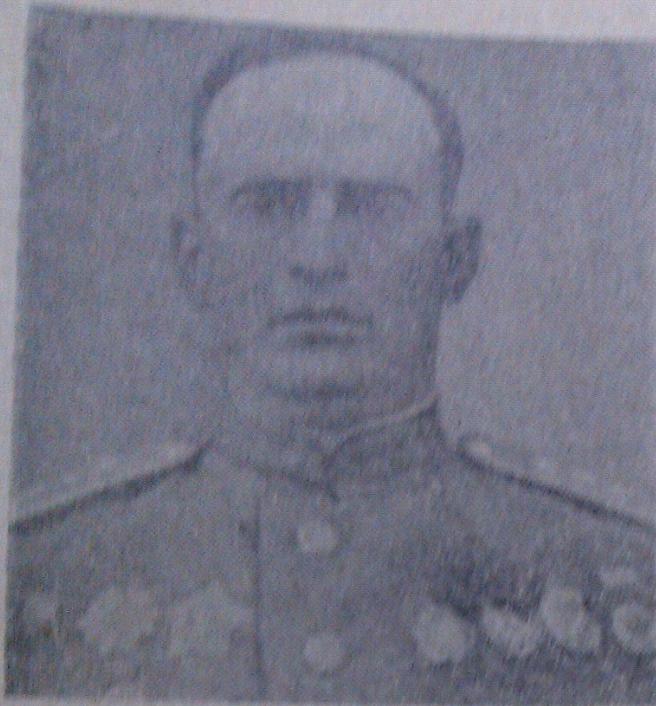
იმავე დროს საბჭოთა არმია შეუ-
პოვარ ბრძოლას აწარმოებდა, აგრე-
თვე, კავკასიის მისადგომებთან. 1942
წლის ზაფხულში მტერი ქლუხო-
რის და სანქაროს უდელტე-
ხილით აფხაზეთში შემოიჭრა, 27 იგ-
ვისტოს დაიკავა სოფელი ფსხუ
და მიუახლოვდა სოხუმსა და გუდა-
უთს. ამ მძიმე დღეებში ქართველმა
მეომრებმა და მოსახლეობამ უდი-
დესი გმირობა გამოიჩინეს. საბჭოთა
არმიასთან ერთად მამაცურად იბრ-
ძოდნენ გამანადგურებელი ბატალი-
ონები, რომლებმაც მოსპეს საპარა-
შუტო დესანტები აფხაზეთში, ონის,
ცაგერის, ყაზბეგის, წალენჯიხის, თე-
ლავის და სხვა რაიონებში.

საქართველოში შეიქმნა ეროვნუ-
ლი დივიზიები და 46-ე არმია, რო-
მელსაც სათავეში ჩაუდგა მამაცი
გენერალი კ. ლესელიძე. 392-ე დივი-
ზია, რომელიც ქართლში გაფორმდა,
სექტემბრის პირველ რიცხვებში ჩა-
ბა შეტევით ბრძოლაში. ამ შეტევის

დროს განსაკუთრებით ისახელა თავი
იმ ბატალიონმა, რომელსაც კაპიტანი
მისეი ბუნები ბუნები მძიმედ დაიჭრა, მაგ-
რამ ბრძოლის ველი არ მიატოვა,
უკანასკნელი ძალა მოიქრიბა და
ვერდაცურად შესძინა: „მეც თქვენ-
თან ვარ ძმებო, წინ, სამშობლოსა-
თვის!“ მაგრამ მტერის ნალმის ნამსხვ-
რევებმა გული განუგმირეს მამაც
კაპიტანს. დიდი გმირობა გამოიჩი-
ნეს ამავე დივიზიის მებრძოლებში,
საბჭოთა კავშირის გმირებმა კ. კან-
კავიძე, კ. ლურსმანიშვილმა და
ა. პირმისაშვილმა, 276-ე დივიზიის სერეინტმა ნ. გო-
გიჩაიშვილმა და სხვებმა.

კავკასიის დაცვისა და შემდეგ შე-
ტევით ბრძოლებში თავი ისახელეს
ქართველმა მხედართუფრთხოსებმა
კ. ლესელიძემ, მ. დლონტ-
მა, გ. ყუფარიძემ, გ. ყურა-
შვილმა, ი. სილაგიძემ,
მ. მიქელიძემ და სხვებმა.

ქართველი მეომრები საბჭოთა
მიწა-წყლიდან მტრის განდევნისა და
ფაშიზმის საბოლოო განადგურები-
სათვის ბრძოლაში. 1942—1943 წლის
ზამთარში საბჭოთა არმია თვედაც-
ვითი ბრძოლებიდან გადამწყვეტ შე-
ტევაზე გადავიდა. ეს იყო სამამუ-
ლო ომის ისტორიაში ძირეული
გარდატენის პერიოდის და-
საწყისი. 1944 წელი მტრისაგან საბ-

დ. ლაშუქველიძე

გ. გომცხეშვილიძე

გ. ცერეტელიძე

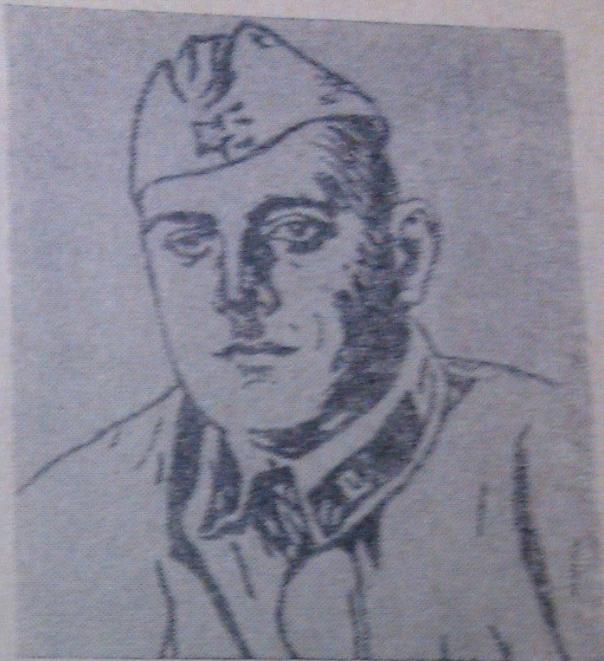
ჭოთა მიწა-წყლის სრული განთავი-
სუფლების წელი იყო. ამის შემდეგ
საბჭოთა არმია განაგრძობდა გერმა-
ნელი ფაშისტების დევნა-განადგუ-
რებას სხვა ქვეყნების ტერიტორია-
ზე და ათავისუფლებდა ფაშისტე-
ბისაგან დამონებულ ევროპის ხალ-
ხებს.

ამ შეტევით ბრძოლებში თავი გა-
მოიჩინეს ქართველმა მეომრებმაც.
414-ე ქართულმა დივიზიამ ბრძო-
ლით განვლო გზა კავკასიიდან სევას-
ტოპოლამდე.

მდინარე დნეპრის გადალახვისა-
თვის და მის მარჯვენა ნაპირზე

ზორა რუხაძე

პ. სტელაშვილი

გერმანელთა თავდაცვის გარღვევი-
სათვის ათეულობით ქართველ მეო-
მარს საბჭოთა კავშირის გმირის მა-
ლალი წოდება მიენიჭა. ამ სამხედრო
ოპერაციის დროს გმირულად დაი-
ღუპა უფროსი ლეიტენანტი აკაკი
ტერელაძე. დნეპრის ნაპირზე
მის საფლავს გაკეთებული აქვს წარ-
წერა: „აქ განისვენებს ქართველი
გმირი, რომელიც იბრძოდა უკრაინის
მიწა-წყლისათვის“.

მებრძოლი შოთა გამიე მ-
ლიძე, რომელმაც ბრძოლით გან-
ვლო გზა კავკასიიდან კენიგსბერ-
გამდე, ერთ-ერთ ბრძოლაში ყუმბა-
რების კონით შევარდა გერმანელთა
ტანკის ქვეშ და საკუთარი სიცოცხ-
ტანკის ქვეშ და საკუთარი სიცოცხ-

ა. წილაშვილი

ქ. შანდოლიანი

ლის ფასად მთელი დანაყოფი აშკარა დაღუპვისაგან იხსნა.

ქართველი მეომრები აქტიურ მონაშილეობას იღებდნენ პოლონეთის, უნგრეთის, ჩეხოსლოვაკიის, რუმინეთის, ბულგარეთისა და იუგოსლავის განთავისუფლებისათვის წარმოებულ ბრძოლებში.

ბევრი ქართველი მეომარი მონაშილეობდა ბერლინის აღებისათვის ბრძოლაში, 1945 წლის 30 აპრილს პოლკის მხვერავები მელიტონ ქანთარია და მიხეილ ეგოროვი მტრის ცეცხლის ქვეშ

აიჭრნენ რაიხსტაგის შენობის სახურავზე და მის გუმბათზე გამარჯვების დროშა ააფრიალეს. ქანთარიას და ეგოროვს საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება მიენიჭათ.

ქართველი პარტიზანები სსრ კავშირის დიდ სამამულო ომში. დიდი სამამულო ომის წლებში გაჩაღებულ პარტიზანულ მოძრაობაში ბევრმა ქართველმა მეომარმა ისახელა თავი. სახელგანთქმულ პარტიზანულ დივიზიაში, რომელსაც ს. კოვპაკი მეთაურობდა, პირველ პოლკს სათავეში ეღვა საბჭოთა კავშირის გმირი დ. ბაქრაძე, უკრაინაში, ბელორუსიაში, ყირიმსა და ევროპის მრავალ ქვეყანაში ბევრი ქართველი პარტიზანი გმირული სიკვდილით დაეცა მტერთან უთანასწორო ბრძოლაში.

ქართველი კომკავშირელი პარტიზანი ქალიშვილი ზოია რუხაძე, რომელიც სიმფეროპოლის არალეგალურ კომკავშირულ ორგანიზაციაში მუშაობდა, ფაშისტებმა ტყველ ჩაიგდეს. სასტიკი წამების მიუხედავად, გმირმა ქალიშვილმა არ გასცა ამხანაგები. ფაშისტებმა ზოია მხეცურად აწამეს და შემდეგ ჭაში ჩაახრჩეს.

1945 წლის აპრილში ქართველმა ტყვე-მეომრებმა ფაშისტების წინააღმდეგ აჯანყება მოაწყვეს პოლანდიის კუნძულ ტექსელზე. ამ ბრძოლაში 500-ზე მეტი ქართველი და-

კა. მათ შორის პატალიონის მეთაური შ. ლოლაძე, კომისარი ს. გუგაძი და სხვები. ფაშისტებმა მოკლულთა და დაჭრილთა სახით 4 ათასზე მეტი კაცი დაჭკარებულია. მაღლიერმა პოლანდიელმა ხალხმა გმირულ ბრძოლაში დაღუპულ პარტიზანებს ძეგლი აუგო.

ამრიგად, დიდ სამამულო ომში საბჭოთა კავშირის გამარჯვების წყაროს წარმოადგენდა საბჭოთა საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი წყობილება, რომელმაც უზრუნველყო ფრონტისა და ზურგის ერთიანობა. ამ ერთიანობის ხელმძღვანელი და ხალხის დამრავმავი ძალა საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია იყო. ამან განაპირობა საბჭოთა ხალხის გმირობა ფრონტზე და ზურგში. ქართველმა ხალხმა მტერზე ისტო-

რიულ გაშარჯვებაში თავისი მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა. საქართველოდან ომში წასულ 600 ათასზე მეტ მეომართაგან 136 კაცს მიენიჭა საბჭოთა კავშირის გმირის წოდება, ხოლო 50 ათასზე მეტი მეომარი სსრ კავშირის ორდენებითა და მედლებით დააჯილდოვეს.

დაგენერიკი:

გვიამბეთ ქართველი მეომრების საბრძოლო მამაცობის ამბავი მოსკოვისა და ლენინგრადის, ოდესისა და სევასტოპოლის, სტალინგრადისა და კავკასიის დაცვისათვის ბრძოლებში, საბჭოთა არმიის შეტევით ბრძოლებში. გვიამბეთ ქართველი მეომრების მონაწილეობაზე პარტიზანულ ბრძოლებში. მოაწყევეთ შეხვედრა საბჭოთა კავშირის დიდი სამამულო ომის მონაწილეებთან.

დოკუმენტი

ა) მიმართვა, მიღებული ამიერკავკასიის ხალხთა ანტიფაშისტური მიტინგის მიერ თბილისში 1942 წლის 23 აგვისტოს

.... აი უკვე ერთ წელზე მეტია, რაც გრძელდება საბჭოთა ხალხის დიდი სამამულო ომი გერმანელ ფაშისტ დამპყრობთა წინააღმდეგ. რომლებიც ვერსგულად დაუცნენ თავს ჩვენს ქვეყანას.

ამ წმიდათა-წმიდა გთნათავისუფლებელ ომში სსრ კავშირის ხალხები, მათ შორის ამიერკავკასიის ხალხებიც, იცავენ თავიანთ თავისუფლებას, ღირსებას, დამოუკიდებლობას, თავიანთ კულტურას...

ქართველ, სომეხ, აზერბაიჯანელ ხალხებს და სსრ კავშირის სხვა ხალხებს პიტლერი აგდებით და ქედმაღლურად უწოდებს „ველურებსა“ და „მეორეხარისხოვან ხალხებს“ და უნდა განუშავოს მათ უუფლებო და უსიტყვო მონების ბედი...

მსოფლიოში არ არის ისეთი ძალა, რომელსაც შეეძლოს გასთიშოს ამიერკავკასიის ხალხები, მოსწყვეტოს ისინი დიდ რუს ხალხს...

თავისუფლებისმოყვარე, მოძმე ქართველო ხალხი! შენი გმირული ისტორია შორეული წარსულიდან მომდინარეობს. მძიმე განსაცდელთა ქარცეცხლში და ხალხის ტანჯვის სიმწარეში შენ სიყვარულით და სათუთად გამოგიტარებია შენი კულტურა, შენი ენა, შენი დაუშრუტელი ნების-კუფა თავისუფლებისა...